

KAIP KLAUSYTI KŪRINIO, KAD GERIAU JĮ SUPRASČIAU?

P. 22–23

Pasiklausyk Aido Jurašiaus pasakos „Paprastas akmenukas“ tęsinio ir atlik užduotis.

1. Kas nutūpė ant krūmo? Teisingą atsakymą nuspalvink.

zylė

pelėda

varna

2. Kaip zylė apibūdina autorius? Teisingą atsakymą nuspalvink.

nustebusi

išmintinga

paprasta

maloni

3. Kodėl zylės užkalbintas akmenukas nustebo? Pažymėk teisingą atsakymą.

- A. Todėl, kad jis buvo paprastas akmenukas.
- B. Todėl, kad buvo kalbėjęs tik su paprastais akmenukais.
- C. Todėl, kad buvo kalbėjęs tik su pelėdomis.
- D. Todėl, kad buvo kalbėjęs tik su varnomis.

4. Ką veikė akmenukas tuo metu, kai jį užkalbino zylė?

5. Kodėl akmenukas keliavo prie jūros? Pažymėk teisingą atsakymą.

- A. Norėjo pakeliauti.
- B. Norėjo, kad jūra jį padarytų išmintingą.
- C. Norėjo pamatyti jūrą.
- D. Norėjo, kad jūra jį padarytų ypatingą.

6. Kodėl zylė manė, kad jūra nepadarys akmenuko ypatingo? Pabrauk sakinį, kuriuo galima atsakyti į šį klausimą.

Zylė susimąstė.

– Negi manai, kad jūrai tave nugludinus tapsi ypatingas? – paklausė galiausiai. – Juk tuomet būsi tik vienas iš daugelio nugludintų akmenukų. Ir negi manai, kad užvis svarbiau forma ir spalvos?

7. Kada, anot zylės, akmenukas taps ypatingas? Pažymėk teisingą atsakymą.

- A. Kai jį kas nors pasirinks.
- B. Kai jis patiks daugeliui.
- C. Kai jį nugludins jūra.
- D. Kai pasikeis jo forma ir spalva.

8. Kuo baigėsi zylės ir akmenuko pokalbis? Pažymėk teisingą atsakymą.

- A. Zylė paragino akmenuką skubėti prie jūros.
- B. Zylė pasidžiaugė akmenuko išmintimi.
- C. Akmenukas nutarė laukti, kol jį kas nors pasirinks.
- D. Akmenukas nuskubėjo prie jūros.

9. Kur gulėjo akmenukas laukdamas, kol bus pasirinktas? Pažymėk teisingą atsakymą.

- A. Prie takelio.
- B. Prie kelio.
- C. Prie jūros.
- D. Tarp kitų akmenukų.

10. Kaip jautėsi akmenukas, kai jį žmogus pastebėjo ir pasirinko? Pažymėk teisingą atsakymą.

- A. Pavydėjo, kad kiti akmenukai ryškesni, įdomesni.
- B. Vėl panorą grįžti ten, kur gulėjo.
- C. Ir toliau liūdėjo, kad yra neypatingas.
- D. Tapo laimingiausias pasaulyje.

11. Kuris veikėjas tau patiko labiau? Pažymėk ☒.

☐ akmenukas

☐ zylė

Paaškinsk, kodėl. Remkis tekstu.

KAS YRA DVIBALŚIAI? KAIP JUOS ATPAŹINTI?

1. PaŹiūrėk vaizdo įrašą. Atsakyk į klausimus.

- Kaip reikia Źaisti berniuko pasiūlytą ŹodŹių Źaidimą? Sunumeruok veiksmus iš eilės.

	Źiūrėti, koks dvibalsis išriedėjo.
	Ridenti kauliuką.
	Pasakyti ne mažiau kaip tris ŹodŹius su išriedėjusiu dvibalsiu.

- Ko negali daryti Źaidėjas? Teisingus atsakymus paŹymėk ☒.

	Kartoti tų pačių ŹodŹių.
	Pasakyti mažiau negu tris ŹodŹius.
	Mesti kauliuko.

- Kas yra dvibalsis? PaŹymėk teisingą atsakymą.

- A. Dviejų priebalsių junginys, esantis tame pačiame skiemenyje.
B. Balsio ir priebalsio junginys, esantis tame pačiame skiemenyje.
C. Balsio ir priebalsio junginys, esantis tame pačiame Źodyje.
D. Dviejų balsių junginys, esantis tame pačiame skiemenyje.

2. Koks dvibalsis ŹaidŹiant ŹodŹių Źaidimą išriedėjo Giedrei? Nuspalvink.

au ie ai uo ei ui

Kokius ŹodŹius su Źiuo dvibalsiu pasakė mergaitė? ParaŹyk. Nuspalvink raidŹių junginius, Źyminčius dvibalsius.

3. Kas Źaidė ŹodŹių Źaidimą? ParaŹyk vaikų vardus. Nuspalvink raidŹių junginius, Źyminčius dvibalsius.

Ką vadiname dvibalsiais?

4. Perskaityk skaičiuotes. Įrašyk raidŹių junginius, Źyminčius dvibalsius.

ai, au, ie, ei, uo	ai, uo, au
Skrido Źarka pas v____kus Ir sk____čiavo j____s visus. V____ns, du, trys ir keturi, Tu iš____ti j____ turi.	Kybur vybur kabar____, Nešė lobį ____tvarai. Kam j____s vytis? T____.

5. Perskaityk ŹodŹius. Įrašyk praleistas raides ir raidŹių junginius, Źyminčius dvibalsius.

ie	ė	ei	ie	uo	o
sk____tis		kel____vis		p____mid____ras	
____tis		p____va		j____kas	
br____dis		____lė		____b____lys	
l____ktuv____lis		l____tus		qŹ____las	
____va		Źiand____n		ap____kas	

6. Iš knygų arba interneto (<http://pasakukampelis.eu/lt/skaiciuotes>) pasirink keletą skaičiuočių. Jas nuraŹyk. Nuspalvink raidŹių junginius, Źyminčius dvibalsius.

ŽODŽIŲ SU DVIBALSIAIS RAŠYBA

1. Įrašyk o arba uo.
Šl__ta, n__sinė, p__vas, d__vana, až__las, r__žė, s__das, __das,
j__sta, v__verė, d__na, __b__lys, med__lis, k__sulys, v__ras, van-
d__, s__las, akm__, j__das, kam__lys, __belis, rud__, j__kas, rau-
d__n__ja, p__das, pam__ka, __stas.
2. Įrašyk o arba uo.
Gri__velis, skaiči__ja, važi__ja, moj__ja, riki__tė, šnekuči__tis,
aiman__ja, prakait__ja, bali__nas, žali__ja, šuk__ja, dain__ja, bėgi__-
ja, neši__ja, plauki__ja, ži__vauja, medži__ja, vaikšči__ja, sport__ja,
tyvuli__ja, mirguli__ja, š__li__ja.
3. Parašyk sakinių su pasirinktais 1 ir 2 užduoties žodžiais.
4. Įrašyk mįslėse e, é arba ie.
Iš p__nkių at__mus p__nkis l__ka p__nki. Kas?
Stovi kamp__s__nut__, n__kas s__stis n__prašo. Kas?
Visa ž__m__sujud__jo, visa p__va sujud__jo. Kas?
V__nas broliukas tarp dv__jų s__sučių gyv__na. Kas?
V__nos motut__s p__nki vaikučiai ir visi v__nu vardu. Kas?
Margas paukšt__lis viso pasaulio nauj__nas n__šioja. Kas?

Mįslių įminimai: ranka ir pirštinė, krosnis, avis, nosis, pirštas, laikraštis.

ŽODŽIŲ SU MIŠRIAISIAIS DVIGARSIAIS RAŠYBA

1. Perskaityk mįsles. Jas įmink. Rodykle nurodyk kiekvienos mįslės įminimą. Nuspelvink raidžių junginius, žyminčius mišriuosius dvigarsius.
- Pati po žeme, o kasos viršuje. Kas?

morka
- Miške gimė, naktį subrendo, parėjo namo, katile paskendo. Kas?

šarka
- Gimsta rausvas, gyvena žalias, o miršta geltonas. Kas?

obuolys
- Pusiau juoda, pusiau balta ant berželio šakos tarška. Kas?

grybas
- Gali pagalvoti, kad jos pagalvytės. Minkštos ir švelnios, su garbanytėmis. Kas?

genys
- Žalias raitelis ant raudono žirgo joja. Kas?

burokas
- Margaspalvis, nedidukas, kas jis toks, tasai meistriukas? Kas?

avytės
2. Rask mįslėse žodžių su mišriaisiais dvigarsiais. Juos surašyk į lentelę, kur tinka. Trūkstančių žodžių lentelėje parašyk pats.

	l	m	n	r
a				
e				
i				
u				

4. Reikšminės žodžio dalys

Žodžiai, kurie yra **artimos reikšmės** ir turi **bendrą žodžio dalį**, vadinami giminiškais. Pavyzdžiui, žodžiai **medis, medelis, medinis, medelynas** yra artimos reikšmės – susiję su žodžiu **medis** – ir turi bendrą žodžio dalį **med-**. Todėl šie žodžiai yra giminiški.

Reikšminės žodžio dalys

Ap raš ym as

Priešdėlis – žodžio dalis, esanti prieš šaknį.	Šaknis – bendroji giminiškų žodžių dalis.	Priesaga – žodžio dalis, esanti tarp šaknies ir galūnės.	Galūnė – žodžio dalis, kuri kinta.
užrašo įrašymas	rašiklis rašytojas užrašo įrašymas	rašiklis rašytojas įrašymas	rašiklis rašytojas užrašo įrašymas

Bendroji giminiškų žodžių dalis vadinama **žodžio šaknimi**. Tai pagrindinė žodžio dalis. Šaknis žymima $\frown$.

Kaip rasti žodžio šaknį?

1. Parink giminiškų žodžių, pavyzdžiui: *ruduo, rudas, rudenėlis, rudeninis*.
2. Ieškok žodžio dalies, kuri šiuose žodžiuose kartojasi. Ta žodžio dalis yra **rud**: *ruduo, rudas, rudenėlis, rudeninis*.
3. Vadinasi, šių žodžių šaknis yra **rud-**: *ruduo, rudas, rudenėlis, rudeninis*.

Žodžio pabaigos dalis, kuri kinta, tai yra keičiasi, vadinama **galūne**. Žodžio galūnė žymima $\square$.

Kaip rasti žodžio galūnę?

Pakeisk žodį **kėkštas** taip, kad jis atsakytų vis į kitą klausimą: **kas** tupi? – **kėkšt** $\square$, **ko** nėra? – **kėkšt** $\square$, **ką** matau? – **kėkšt** $\square$.

Žodžio dalis, esanti prieš šaknį, yra **priešdėlis**. Jis žymimas $\sqcap$. Priešdėlis keičia žodžio reikšmę.

Kaip rasti žodžio priešdėlį?

Koks yra žodžio *išpilu* priešdėlis?

1. Žodžiuose *pila, pilu, išpilu, įpila* kartojasi žodžio dalis **pil-**. Tai yra šių žodžių šaknis.
2. Žodyje *išpilu* prieš šaknį yra **iš-**. Tai ir yra šio žodžio priešdėlis.

Pavyzdžiui: *išpil* $\square$.

Priešdėlis keičia žodžio reikšmę: pilti – užpilti, įpilti, atpilti, nupilti, išpilti, supilti, pripilti, papilti, nepilti, perpilti, apipilti.

Mūsų kalboje gausu žodžių su priešdėliais *ap-, at-, iš-, į-, ne-, nu-, per-, pra-, pri-, są-, su-, už-, api-*.

Žodžio dalis, esanti tarp šaknies ir galūnės, vadinama **priesaga**. Ji žymima $\wedge$.

Priesaga keičia žodžio reikšmę. Vartojant priesagas galima sudaryti:

- mažybinius, maloninius žodžius, **pavyzdžiui:** *nosiuke, noselė, nosytė*;
- įvairių daiktų pavadinimus, **pavyzdžiui:** *nosinė*.

Kaip rasti žodžio priesagą?

Kokia yra žodžio *suknelė* priesaga?

1. Žodžiuose *suknutė, suknelė, suknia* kartojasi žodžio dalis **sukn-**. Tai yra šių žodžių šaknis.
2. Pakeisk žodį *suknelė*, kad jis atsakytų vis į kitą klausimą: **kas?** – *suknelė, ko?* – *suknelės, ką?* – *suknelę*. Žodžio *suknelė* galūnė yra **-ė**.
3. Žodyje *suknelė* tarp šaknies ir galūnės yra **-el-**. Tai ir yra šio žodžio priesaga.

Pavyzdžiui: *suknel* $\square$.

Dažniau vartojamos priesagos:

-el-, -ėl- namelis, vasarėlė
-ykl-, -ikl- mokykla, jungiklis
-in-, -yn- ažuolinis, beržynas
-uot-, -ot- languotas, rasota
-ing- protingas

-(i)uk- namukas, mažiukas
-ut- zylutė
-yt- varlytė
-inink- bitininkas
-(i)av- keliavo, dainavo
-dav- nešdavo